

Uddannelse til fremtidens samfund:

Hvilke formål mangler folkeskolens
formålsparagraf at opfylde?

Lars Geer Hammershøj

Ph.d. og lektor

DPU, Aarhus Universitet

Formålet med uddannelse?

- Per definition
 - At forberede den kommende generation til at leve og klare sig i samfund
 - Tendens til at glemme...
 - For banalt
 - For uhåndterligt
- Hvad vil det sige konkret?
 - At 'leve i' samfund?
 - At være menneske med andre
 - At 'klare sig i' samfund?
 - At være nyttig borger
 - Hvilket 'samfund'?
 - Det der er
 - Det der skulle være
 - Det der kommer

Forberede til hvilket samfund?

- Folkeskolens formålsparagraf
 - Hovedfokus: Til det samfund der er
 - Indvie i eksisterende skikke (opdragelse)
 - Fx forberede ”til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre”
 - Indvie i eksisterende forestillinger (oplysning)
 - Fx ”fortrolige med dansk kultur og historie”, ”forståelse af menneskers samspil med naturen”
 - Toning: Til det samfund der skulle være
 - Forbedre den enkeltes muligheder
 - Fx ”så eleverne udvikler erkendelse og fantasi og får tillid til egne muligheder”, ”fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling”
 - Forbedre samfund gennem skolen som ideal miljø
 - Fx Skolens virke ”præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati”, ”medansvar”

Forberede til det samfund er kommer

- I dag
 - Vigtigere at orientere uddannelse efter det samfund der kommer
 - Tegn på at samfundets forandringshastighed øges
 - Jo højere hastighed...
 - Desto mindre orientere sig efter det der er : "bakspejlet"
 - Desto mere orientere sig efter det der kommer: "længere lys"
- Dilemma
 - Svært at spå om fremtiden
 - Opgave at forberede til det samfund der kommer
- Udfordring
 - Finde ud af hvor det bære hen
 - Ellers lader vi den kommende generation i stikken

Bud på diagnose af tendenser i samtiden

- Samtidsdiagnose
 - Ikke spå, men diagnosticerer tendenser
 - Lede efter tegn på forandring
- Tendens til individualisering
 - Nye vilkår for dannelse til menneske
 - Fællesskabsdannelse på individets præmisser
- Tendens til vidensøkonomi
 - Nye vilkår for at blive relevant arbejdskraft
 - Humane ressourcer vigtigere
 - Tegn: Diskurser om kompetenceudvikling, kreativitet & innovation
 - Dannelse også vigtigere for det at blive arbejdskraft
 - Dannelse handler om at udvikle det menneskelige
 - Ophævelse af traditionelle modsætning mellem dannelse og nytte

Uddannelse er tredimensionel

- Viden: orientere sig (indhold)
 - Praktisk viden
 - Teoretisk viden
- Evner: være i stand til noget (mål)
 - Udføre handling (færdighed)
 - Løse opgave (kvalifikation)
 - Håndtere udfordring (kompetence)
- Dannelse: måde at forholde sig på ((formål))
 - Til sig selv, andre og verden
 - Dannelsesproces: Ændre sin forholdelsesmåde
 - I dag: Nye vilkår for dannelse
 - I dag: Dannelse er to ting

Almendannelse

- **Dannelse til menneske i samfund**
 - Forholde sig som menneske til sig selv, andre og verden
 - **Frihed: Mere er muligt**
 - Forholde sig til det mulige og det umulige
 - **Selvoverskridelse: Fællesskaber ikke givet**
 - Forholde sig kritisk til sig selv mhp. det større
 - **Smagsdannelse: Uden almene idealer og forbilleder**
 - Forholde sig åbent overfor andre mhp. det bedre
 - **Nye lidelser: Negative konsekvenser af vilkår**
 - Selvoverskider for meget: Anoreksi, cutting
 - Selvoverskrider for lidt: Narcissisme, vrede
 - Uafgjort smagsafgørelse: Stress, depression, apati
 - Ultimativ smagsafgørelse: Skoleskyderi, rasende selvmord

Professionsdannelse

- Dannelse til arbejdskraft på arbejdsmarkedet
 - At forholde sig professionelt i sin profession
 - Have vilje til læring og arbejde
 - Forholde sig til professionen af interesse
 - Være kreativ og innovativ
 - Forholde sig på måde der åbner for det nye
 - Udøve professionel dømmekraft
 - Forholde sig professionelt til nye situationer
 - Frey & Osborne (2013): "The Future of Employment"
 - Jobtyper i risiko: 47% af alle eksisterende jobtyper
 - Mest sikre: Creative and social intelligence
 - Kernen af employability
 - "Du ansættes for det du kan og fyres for den du er"

Dannelse i uddannelsessystemet

- Almen- og professionsdannelse
 - Bliver vigtigere i fremtiden
 - Hvis diagnosen holder...
 - Vigtigt at fremme i uddannelsessystemet
 - For at berede den kommende generation til det samfund og arbejdsmarked der kommer
 - Spørgsmål
 - Hvilken dannelse skal fremmes i skolen?
 - Se på sammenhænge og forskelle mellem niveauerne...
 - Hvilken almindannelse og professionsdannelse skal fremmes på de forskellige niveauer af uddannelsessystemet?

	Almendannelse	Professionsdannelse
Dagtilbud	<p>Seloverskridelse Åbne verdener og blive ét med andre i legens stemning</p>	<p>Skoleberedthed Lyst til skole (blive mere) Kreativitet: Leg</p>
Grundskole	<p>Erfaringsdannelse Gøre erfaringer af at være subjekt i meningsverdener og fællesskaber</p>	<p>Læringsberedthed Lyst til at lære (kunne mere) Kreativitet: Leg, fantasi og humor</p>
Ungdomsuddannelse	<p>Almendannelse Danne personlighed og smag på tværs af fag og fællesskaber</p>	<p>Studieberedthed Vilje til at studere (stræbe efter viden) Kreativitet: Selvudtryk Innovation: Anvende viden til innovationsprocesser</p>
Videregående uddannelse	<p>Dannelse (Lede egen dannelsesrejse)</p>	<p>Akademisk dannelse Forskningstilgang som kreativitet Professionsdannelse Social innovation Erhvervsdannelse Innovation og entreprenørskab</p>

Almendannelse i grundskolen

- Erfaringsdannelse
 - Erfarer sig selv som subjekt
 - Erfarer at kunne forholde sig på en almen måde
 - I fagenes meningsverdener: Fx skrivende, beregnende
 - I skolens fællesskaber: Klassen, kammerater, etc.
 - Erfarer sig selv som subjekt for sin egenverden
 - Erfarer at kunne lege med forholdelsesmåder
 - Skabe sin egenverden: fx personligt præg på værelse
- Udfordringer (Ziehe)
 - Realisere sin frihed: 'Informalisering'
 - Manglende faste rammer og regler, rutiner og vaner
 - Overskride sin egen verden: 'Fremmedhedsafvænning'
 - Vægrer sig ved alt der ikke er umiddelbart genkendeligt
 - Danne smag for det bedre: 'Motivationens subjektivering'
 - Lettere at sige fra: Det har jeg ikke lyst til

Professionsdannelse i grundskolen

- Læringsberedthed
 - Lyst til at lære (kunne mere)
 - Vilje til at forholde sig lærende til stoffet og undervisningen
 - Forudsætter erfaring: At der er noget jeg ikke kan, som jeg gerne ville kunne være i stand til
 - Være kreativ og innovativ
 - Kreativitet på grundskoleniveau: Frembringelege, fantasi og humor
 - Se ligheder mellem ting der eksisterer adskilt
 - Forholde sig på måde der åbner for sjove kollisioner
 - Udøve professionel dømmekraft
 - Forholde sig professionelt som elev i og til nye situationer
 - Fx agere elev med sin iPad, i forhold til den åben skole, understøttende undervisning, den inkluderede klassekammerat etc.

Formål der mangler i formålsparagraffen?

- Et ord glimrer ved sit fravær: Humor
 - Dominerende kreativitetsproces på dette niveau
 - Vigtig hvis kreativitet og innovation skal fremmes
 - Kæmpe ubrugt potentiale
 - Klassens klovne, ironiske isdronninger, etc.
- Formålsparagraffens formuleringer
 - Kan rumme almen- og professionsdannelse?
 - Elevens alsidige udvikling, fantasi, tage stilling, forståelse for andre kulturer
 - For rummelige: Upræcise formuleringer
 - Rejsehold: Elevens alsidig udvikling er uklart begreb og uklart hvordan til udtryk i fagene
 - Brug for: Operationaliserbare begreber
 - Diagnostisk begreb om dannelse
 - Afklare dannelse på skolens forskellige trin og forskellige fag

